

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ετησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαι.—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὀδὸς Σταδίου, 6.

13 Νοεμβρίου 1877

ΠΑΝΟΜΟΙΟΤΥΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

*αθανασίου
διακού*

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνόμιμα ἐπὶ σελ. 705.

VIII. Αἱ ΜΗΧΑΝΑΙ.

«Ἀνάθεμα τὰς μηχανάς! Κατὰ πᾶν ἔτος ἡ προοδευτικὴ αὐτῶν ἰσχὺς καταδικάζει εἰς τὴν πενίαν ἑκατομμύρια ἐργατῶν, ἀφαιροῦσα αὐτοῖς τὴν ἐργασίαν, μετὰ τῆς ἐργασίας τὸν μισθὸν, μετὰ τοῦ μισθοῦ τὸν ἄρτον. Ἀνάθεμα τὰς μηχανάς!»

Τὴν κραυγὴν ταύτην ὑψώνει ἡ δημοδῶδης πρόκληψις, καὶ αὐτῆς ἡ ἠχὼ ἀντηχεῖ διὰ πασῶν τῶν ἐφημερίδων.

Ἄλλὰ—ἀνάθεμα τὰς μηχανάς;—ἰσοδυναμεῖ τῷ—ἀνάθεμα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Μὲ καταθλίβει δὲ ὅτι ἐνδέχεται νὰ εὐρεθῇ καὶ νοήμων ἄνθρωπος συνεπικυρῶν τὸ δόγμα τοῦτο.

Ἐὰν τὸ δόγμα ἦναι ἀληθές, ποῖσι αἱ αὐστηραὶ αὐτοῦ συνέπειαι; Ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνεργητικότης, εὐεξία, πλοῦτος, εὐδαιμονία πιθανὰ εἰμὴ διὰ τοὺς ἡλιθίους λαοὺς, τοὺς καταδεδεικασμένους εἰς διανοητικὴν ἀκηνησίαν, εἰς οὓς ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκε τὸ δλέθριον δῶρον τοῦ σκέπτεσθαι, τοῦ παρατηρεῖν, τοῦ συνδυάζειν, τοῦ ἐφευρίσκειν, τοῦ δι' ὀλιγωτέρων μέσων ἐπιτυχῶσαι πλείονα ἀποτελέσματα. Τὰ ῥάκη, ἐξ ἐναντίας, αἱ ῥυπαραὶ καλύβαι, ἡ πένις, ἡ αἰτία καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς ἀτονία εἶναι ὁ ἀναπόφευκτος κληρὸς παντὸς ἔθνους ζητοῦντος καὶ εὐρίσκοντος ἐν τῷ σιδήρῳ, τῷ πυρὶ, τῷ ἀνέμῳ, ἐν τῇ ἠλεκτρικῇ καὶ τῇ μαγνητικῇ, ἐν τοῖς χημικοῖς καὶ μηχανικοῖς νόμοις, ἐν ταῖς δυνάμεσι τέλος τῆς φύσεως τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἰδίων ἀτομικῶν δυνάμεων. Ἀρμύζει δὲ τότε νὰ εἴπωμεν μετὰ τοῦ Ῥουσσώ «ὁ ἄνθρωπος, ὅστις σκέπτεται, εἶναι ζῶον διεσθαρμένον.»

Ἄλλὰ δὲν ἀρκεῖ. Ἐὰν τὸ δόγμα ἦναι ἀληθές, πάλιν, ἐπειδὴ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σκέπτονται καὶ ἐφευρίσκουν, ἐπειδὴ πράγματι ὅλοι, ἀπὸ

τοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἐσχάτου, καὶ κατὰ πᾶσαν τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν στιγμήν, προσπαθοῦν νὰ ἐπιτυχῶσαι τὴν σύμπραξιν τῶν δυνάμεων τῆς ἕξωθι ἡμῶν φύσεως, νὰ παράγωσι πλείοτερον δι' ὀλιγωτέρου κόπου, νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποῖαν αὐτοὶ, ἢ ἄλλοι χάριν αὐτῶν ἐπὶ ἀμοιβῇ, ἐκτελοῦσι, νὰ καρπῶνται ὅσον οἶδν τε μείζονα ποσότητα ἀπολαύσεων δι' ὅσον οἶδν τε ἐλάσσονος ἐργασίας, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δλόκληρος τρέχει εἰς πρκαρμὴν ἕνεκεν αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς διανοητικῆς πρὸς τὴν πρόοδον ῥοπῆς, τοῦ κέντρου τούτου ἐκαστοῦ ἀτόμου.

Πρέπει δὲ νὰ βεβαιωθῇ, ὡς συνέπεια, διὰ μὲν τῆς στατιστικῆς ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Λαγκαστρίας (ἐν Ἀγγλίᾳ), φεύγοντες τὴν πατρίδα ταύτην τῶν μηχανῶν, πορεύονται πρὸς εὐρεσιν ἐργασίας εἰς Ἰρλανδίαν, ὅπου αἱ μηχαναὶ εἶναι ἄγνωστοι, διὰ δὲ τῆς ἱστορίας ὅτι ἡ βαρβαρότης βρασιλεύει ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅτι ὁ πολιτισμὸς λάμπει ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς βαρβαρότητος καὶ ἀμαθείας.

Προδήλωσ ἡ σωρεῖα αὕτη τῶν ἀντιφάσεων προσκαρούει εἰς τὴν λογικὴν καὶ τὴν συνειδήσιν, ἐκ τούτου δὲ συμπεραίνωμεν ὅτι τὸ πρόβλημα πρέπει νὰ ὑποκρύπτῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα τῆς λύσεως.

Ἴδου τὸ μυστήριον ὅπισθεν τοῦ ὀρωμένου εἶναι τὸ μὴ ὀρώμενον. Θὰ προσπαθῆσω νὰ καταστήσω καὶ αὐτὸ ὀρώμενον. Ἡ ἀπόδειξις μου θὰ ἦναι ἐπανάληψις τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ, διότι καὶ τὸ πρόβλημα εἶναι τὸ αὐτό.

Οἱ ἄνθρωποι, ἂν δὲν ἐμποδίζονται ὑπὸ τῆς βίας, ῥέπουσι φυσικῶς πρὸς τὴν εὐθηνίαν, δηλαδὴ πρὸς τὴν δι' ὀλιγοτέρας ἐργασίας ἀπὸ λαυσιν τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὅθεν δῆποτε ἂν προσέρχεται ἡ εὐθηνία, ἐξ ἐπιτηδείων παραγωγῶν, ἔστω καὶ ἀλλοδαπῶν, ἐξ ἐπιτηδείων παραγωγῶν, ἔστω καὶ διὰ μηχανῆς.

Ἡ κατὰ τῆς ῥοπῆς ταύτης θεωρητικὴ ἀντίρρῃσι εἶναι ἡ αὐτὴ κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις. Καταδικάζουσιν αὐτὴν ὡς συνεπαγομένην ἔλλειψιν ἐργασίας διὰ τοὺς ἐργάτας. Ἄλλ' ἡ ἔλλειψις αὕτη εἶναι κατὰ τὸ φαινόμενον. Δὲν προσέχουσι δὲ εἰς τὴν μεταξὺ διακροῦς καὶ προσωρινῆς ἀργίας διαφορὰν. Ὅθεν ἀντιτάσσοις, κατὰ τὰς περιστάσεις ἀμφοτέρως, τὸ αὐτὸ πρα-

κτικὸν ἐμπόδιον, τὴν βίαν. Ὁ νομοθέτης ἀπαγορεύει καὶ τὸν ἐξωτερικὸν καὶ τὸν διὰ μηχανῶν ἀνταγωνισμὸν.

Καὶ διὰ τίνος ἄλλου μέσου εἶναι δυνατὸν νὰ κατασταλῇ φυσικὴ τις ῥοπή, εἰμὴ δ' ἀφαιρέσεως ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐλευθερίας του;

Ἐν τισιν ἐπικρατείαις ὁ νομοθέτης ἀπαγορεύει τὸν ἕνα μόνον ἐκ τῶν ἀνταγωνισμῶν, δυσανασχετῶν περὶ τοῦ ἑτέρου. Τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει εἰμὴ ὅτι ἐκεῖ ὁ νομοθέτης εἶναι ἀνακόλουθος.

Μὴ μᾶς ἐκπλήττη τοῦτο. Ὅταν εἰσέρχεται τις εἰς ψευδῆ ὁδὸν, εἶναι πάντοτε ἀνακόλουθος ἄνευ τῆς ἀνακολουθίας αὐτῆς ἥθελε κατασραφῆ ὁ κόσμος. Οὔτε ὑπῆρξεν, οὔτε θὰ ὑπάρξῃ ἀρχὴ ψευδῆς, τῆς ὁποίας ἐξήχθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν ὅλαι αἱ συνέπειαι. Εἶπα ἄλλοθι ὅτι ἡ ἀνακολουθία εἶναι τὸ ὄριον τοῦ παραλογισμοῦ, δύναμαι δὲ νὰ προσθέσω ὅτι εἶναι συγχρόνως καὶ ἡ ἀπόδειξις αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἄς ἐπανεέλθω εἰς τὴν ἀπόδειξίν μου, ἥτις δὲν θὰ ἦναι μακρὰ.

Ὁ Εὐπολις εἶχε 2 φράγκα, καὶ δι' αὐτῶν ἐπλήρωνε δύο ἐργάτας. Ἄλλ' ἐπινοεῖ μηχανισμὸν, ὅστις συντέμνει τὴν ἐργασίαν κατὰ τὸ ἥμισυ. Ὅθεν οἰκονομεῖ ἐν φράγκον καὶ ἀποπέμπει ἕνα ἐργάτην.

Ἀποπέμπει ἕνα ἐργάτην· εἶναι τὸ ὀρώμενον. Τούτου δὲ μόνου ὀρωμένου, ἔπονται τὰ σχόλια.

«Ἰδοὺ πῶς ἡ πενία εἶναι ἀκόλουθος τοῦ πολιτισμοῦ, ἰδοὺ πῶς ἡ ἐλευθερία εἶναι ὀλεθρία τῇ ἰσότητι. Ἄμα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἔκαμε μίαν κατὰκτησιν, εἰς ἐργάτας ἔπεσεν εἰς τὴ βάραθρον τῆς πενίας. Καὶ ἐνδέχεται μὲν ὁ Εὐπολις νὰ ἐξακολουθῇ παρέχων ἐργασίαν εἰς τοὺς δύο ἐργάτας, ἀλλὰ δὲν θὰ διδῇ εἰμὴ ἥμισυ φράγκον εἰς ἕκαστον, ἀντὶ ἐνὸς ὡς πρότερον, ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ των διαγωνισμὸς θὰ ἐπιφέρῃ ἐλάττωσιν τοῦ ἡμερομισθίου. Οὕτως οἱ πλούσιοι γίνονται πλουσιώτεροι καὶ οἱ πένητες πενέστεροι. Ἀνάγκη ν' ἀναπλασθῇ ἡ κοινωνία.»

Ὅραϊον συμπέρασμα καὶ ἄξιον τοῦ προλόγου.

Ἄλλ' εὐτυχῶς καὶ πρόλογος καὶ συμπέρασμα εἶναι ψευδῆ, διότι ὅπισθεν τοῦ ἡμίσεος τοῦ φαινομένου, ὅπερ ὀράται, εἶναι τὸ ἕτερον ἥμισυ, ὅπερ δὲν ὀράται.

Δὲν ὀράται τὸ φράγκον, ὅπερ οἰκονόμησεν ὁ Εὐπολις, καὶ αἱ ἀναγκαῖαι τῆς οἰκονομίας αὐτῆς συνέπειαι.

Ἐπειδὴ, συνεπίει τῆς ἐφευρέσεώς του, δαπανᾷ ὁ Εὐπολις ἐν μόνον φράγκον εἰς ἡμερομισθιον πρὸς ὀρισμένην ἀπόλαυσιν, μένει αὐτῷ τὸ ἕτερον.

Εἰς λοιπὸν ἐργάτης διαθέσιμος, ἀλλὰ καὶ ἐν φράγκον διαθέσιμον ὡσαύτως. Τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα ἀπαντῶνται καὶ συνδυάζονται.

Εἶναι πρόδηλον ὅτι μεταξὺ τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως τῆς ἐργασίας, ὅτι μεταξὺ τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως τοῦ μισθοῦ ἡ σχέσις δὲν μετεβλήθη παντάπασι. Ἡ ἐφεύρεσις καὶ ὁ διὰ μόνον τοῦ ἐνὸς φράγκου πληρωνόμενος ἐργάτης κάμνουσι τώρα τὸ ἔργον, ὅπερ ἐγένετο πρότερον διὰ τῶν δύο ἐργατῶν.

Ὁ δεύτερος ἐργάτης, πληρωνόμενος διὰ τοῦ δευτέρου φράγκου, καταγίνεται εἰς ἄλλο ἔργον.

Τί λοιπὸν μετεβλήθη; Προστέθη μία ἐθνικὴ ἀπόλαυσις· ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ ἐφεύρεσις εἶναι κατὰκτησις δωρεὰν γενομένη, εἶναι κέρδος τῆς ἀνθρωπότητος δωρεὰν γενομένον.

Ἐκ τοῦ τύπου τῆς ἀποδείξεώς μου δύναται τις νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἐξῆς συμπέρασμα.

Πολλὰ καλῶς, μοι λέγει· ἀλλὰ τὴν ἐκ τῶν μηχανῶν ὠφέλειαν ἀπολαύει ὁ κεφαλαιοῦχος· οἱ ἡμερόβιοι ἐργάται ὅμως, ἔστω ὅτι ὑποφέρουσι προσωρινῶς, δὲν κερδαίνουσι τίποτε, διότι, ὡς καὶ σὺ παραδέχεσαι, ναὶ μὲν αἱ μηχαναὶ μετατοπίζουσι μόνον, χωρὶς νὰ ἐλαττώσωσι τὴν ἐθνικὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν τὴν αὐξάνουσι.

Δὲν προετιθέμην ν' ἀναιρέσω διὰ τῆς παρουσίας διατριβῆς ὕλας τὰς ἀντιρρήσεις. Μόνος σκοπός μου ἦτον ν' ἀναιρέσω ἐπιβλαβεστάτην καὶ κοινῶς διαδεδομένην πρόληψιν, ν' ἀποδείξω ὅτι νέαι τις μηχανὴ δὲν καθιστᾷ διαθέσιμον ἀριθμὸν τινα βραχιόνων, εἰμὴ καθιστῶσα ὡσαύτως καὶ ἀναγκαιῶς διαθέσιμον τὴν ἀξίαν δι' ἧς ἐπληρώνοντο. Ἡ ἀξία καὶ οἱ βραχιόνες οὗτοι συνδυάζονται πρὸς παραγωγὴν προϊόντος, ὅπερ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως ἦτον ἀδύνατον νὰ παραχθῇ. Ἐκ τούτου δ' ἔπεται ὅτι ἡ μηχανὴ ἔχει ὡς δραστηκὸν ἀποτελέσμα αὐξήσειν ἀπολαύσεων δι' ἴσην ἐργασίας.

Τίς ὠφελεῖται ἐκ τῆς αὐξήσεως ταύτης; Κατὰ πρῶτον ὠφελεῖται τῷ ὄντι ὁ κεφαλαιοῦχος, ὁ ἐφευρέτης, ὁ πρῶτος ὅστις μετεχειρίσθη ἐπιφευλῶς τὴν μηχανήν. Ἡ ὠφέλεια εἶναι ἡ ἀμοιβὴ τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς τόλμης του. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ οἰκονομεῖ, ὡς εἶδομεν, ἐπὶ τῶν παραγωγικῶν δαπανῶν, ἡ δὲ οἰκονομία του, ὅπως δὴποτε δαπανωμένη (καὶ δαπανᾶται πάντοτε), ἐνασχολεῖ τόσους ἀκριβῶς ἐργάτας, ὅσοι ἕνεκα τῆς μηχανῆς ἀπεπέμφθησαν.

Ἄλλὰ τὸν εὐτυχῆ τοῦτον κεφαλαιοῦχον ὁ διαγωνισμὸς τὸν βιάζει νὰ ἐλαττώσῃ τὸ τίμημα τοῦ προϊόντος του ἕως τοῦ μέτρου αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας του.

Καὶ τότε ὅχι πλέον ὁ ἐφευρέτης, ἀλλὰ ὁ ἀγοραστής τοῦ προϊόντος, ὁ ἀναλωτής, ὁ κόσμος, ἐν ᾧ περιέχονται καὶ οἱ ἐργάται, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἀνθρωπότης ἀπολαύουσι τὴν ἐκ τῆς ἐφευρέσεως ὠφέλειαν.

Τὸ μὴ ὀρώμενον δὲ εἶναι ὅτι ἡ οἰκονομία, τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ ἀναλωταὶ ἔκαμον, ἀναπληρῶνει τὸ πρῶτον, ὅπερ χρησιμεύει εἰς πληρωμὴν

τῶν ἡμερομισθίων, καθ' ὅσον διὰ τῆς μηχανῆς ἠλαττώθη.

Ἐπανέρομαι εἰς τὸ παράδειγμα. Ὁ Εὐπολις παράγει προϊόν τι δαπανῶν 2 φράγκα εἰς μισθόν.

Συνεπεία τῆς ἐφευρέσεώς του δὲν δαπανᾷ τοῦ λοιποῦ εἰμὴ 1 φράγκον.

Ἐν ὅσῳ πωλεῖ τὸ προϊόν του εἰς τὴν αὐτὴν τιμὴν, ἐργάζεται πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ εἰς ἐργάτης ἀντι τῶν δύο, τὸ ὀρώμενον* ἀλλὰ διὰ τοῦ ἐτέρου φράγκου, ὅπερ οἰκονόμησεν, ἐνασχολεῖται ὁ δεύτερος ἐργάτης εἰς ἄλλην ἐργασίαν, τὸ μὴ ὀρώμενον.

Ὅταν διὰ τῆς φυσικῆς τῶν πραγμάτων πορείας βιασθῆ ὁ Εὐπολις νὰ ἐλαττώσῃ κατὰ ἓν φράγκον τὴν τιμὴν τοῦ προϊόντος, τότε δὲν οἰκονομεῖ αὐτὸς, δὲν ἔχει τὸ δεύτερον φράγκον ἵνα τὸ διαθέσῃ πρὸς νέαν ἐργασίαν, πρὸς νέαν παραγωγὴν* ἀλλὰ τότε ὠφελεῖται ἡ ἀνθρωπότης. Ὁ ἀγοράζων τὸ προϊόν πληρώνει ἓν μόνον φράγκον, οἰκονομεῖ τὸ δεύτερον καὶ οὕτως αὐξάνει ἀναγκαιῶς τὸ ποσὸν τὸ προσωρισμένον εἰς πληρωμὴν τῶν ἡμερομισθίων. Εἶναι καὶ τοῦτο μὴ ὀρώμενον.

Ἐδωκεν τοῦ προβλήματος τούτου τῶν μηχανῶν καὶ ἄλλην λύσιν, ἐκ τῶν πραγμάτων ἐξαγομένην, πρακτικὴν.

Ἡ μηχανὴ, εἶπον, ἐλαττώνει τὰ τῆς παραγωγῆς ἐξοδα, ὅπερ ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς τοῦ προϊόντος. Ἡ ἐλάττωσις αὕτη ἐπιφέρει αὐξήσιν ἀναλώσεως, αὕτη δὲ ἐπάγει ἀναγκαιῶς αὐξήσιν παραγωγῆς καὶ ἐπὶ τέλους τὴν ἀνάγκην ἴσων ἢ πλειοτέρων ἐργατῶν μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν παρὰ πρότερον. Ἀπόδειξις τὰ τυπογραφεῖα, τὰ κλωστήρια κλπ.

Ἡ ἀπόδειξις αὕτη δὲν εἶναι ἐπιστημονικὴ, ἐπειδὴ πρέπει ἐξ αὐτῆς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ἂν ἡ ἀνάλωσις ὠρισμένου τινὸς προϊόντος ἦναι στάσιμος ἢ σχεδὸν στάσιμος, ἡ μηχανὴ βλάπτει τὴν ἐργασίαν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀληθές.

Ἄς υποθέσωμεν ὅτι εἰς ἓνα τόπον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι φοροῦσι πῖλους. Ἄν κατορθωθῆ, διὰ μηχανῆς, νὰ ἐλαττωθῆ ἡ τιμὴ κατὰ τὸ ἥμισυ, δὲν ἔπεται ἀναγκαιῶς ὅτι θὰ ἀγοράζωνται διπλάσιοι πῖλοι.

Θὰ εἰπωμεν, ἐν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ, ὅτι μέρος τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας ἐπαθε καὶ ἀπρακτεῖ; Ναι, κατὰ τὴν πρακτικὴν ἐκείνην ἀπόδειξιν* ὅχι, κατὰ τὴν ἐδικήν μου διότι, ἂν καὶ κενεῖς πῖλος δὲν ἀγορασθῆ περισσότερον εἰς τὴν χώραν ἐκείνην, τὸ ποσὸν ὅλον τὸ διὰ ἡμερομισθία προσδιορισμένον θὰ ἦναι οὐδὲν ἥττον ἀκέραιον. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ ὀλιγώτερον θὰ χρησιμεύῃ εἰς τὴν πιλοποιητικὴν βιομηχανίαν θὰ ἦναι οἰκονομία, κέρδος τῶν ἀναλωτῶν ὄλων, καὶ θὰ χρησιμεύσῃ εἰς πληρωμὴν ἀφ' ἑνὸς τῆς ἄλλης ἐργασίας, ἥτις ἔ' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἕνεκα τῆς μηχανῆς περιττὴν εἰς τὴν πιλοποιάν, καὶ ἀφ' ἐτέρου εἰς

περαιτέρω ἀνάπτουσιν τῶν ἄλλων βιομηχανιῶν.

Καὶ οὕτω γίνεται. Ἐνθυμούμαι τὴν συνδρομὴν τῶν ἐφημερίδων 80 φράγκα* σήμερον εἶναι 48. Οἱ συνδρομηταὶ οἰκονομοῦσιν οὕτω 32 φράγκα. Δὲν εἶναι βέβαιον, ἢ καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι τὰ 32 ταῦτα φράγκα ἐξαιρουμένων νὰ πλουτίζωσι τὴν ἐφημεριδογραφικὴν βιομηχανίαν* ἀλλὰ τὸ βέβαιον καὶ ἀναγκαῖον εἶναι ὅτι, ἂν δὲν πλουτίζωσιν αὐτὴν, πλουτίζουσιν ἄλλην. Ὁ μὲν λαμβάνει πλείονας ἐφημερίδας διὰ τῆς οἰκονομίας τῶν 32 φράγκων, ὁ δὲ τρέφεται δι' αὐτῶν καλλήτερον, τρίτος ἐνδύεται εὐπρεπέστερον, ἄλλος κατοικεῖ ἀνετώτερον.

Οὕτως αἱ βιομηχαναί εἶναι ἀλληλέγγυοι. Σχηματίζουσι μέγα σύνολον, τὰ μέρη τοῦ ὁποίου κοινωνοῦσι διὰ μυστικῶν σωλήνων. Ὅτι οἰκονομεῖται ἐκ τῆς μιᾶς δαπανᾶται ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἀνάγκη νὰ γείνη καταληπτὸν ὅτι ἡ οἰκονομία δὲν γίνεται ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἡμερομισθίων.

*Ἐστὶν συνέχεμα.

I. B.

Θεοδώρου Δε Χελιδράκη

ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη.

Σύντομον· ἐστὶ σελ. 707.

Λάχανα καὶ ἐδώδιμα χόρτα.

«Τὰ ἰδίως *λάχανα*, κοινῶς λαχανικά, διαιροῦνται ἐν Ἀττικῇ εἰς δύο σαφῶς διακεκριμένας κλάσεις, εἰς *χειμερινὰ* καὶ εἰς *θερινὰ λάχανα*, ὧν τὰ μὲν πρῶτα σπείρονται κατὰ τὸ ἔαρ ἢ τὸ θέρος καὶ πωλοῦνται κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου ἢ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου, διαρκούντα καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα μέχρι τοῦ Ἀπριλίου ἢ τοῦ Μαΐου, τὰ δὲ θερινὰ σπείρονται τὸν Ἀπρίλιον καὶ τρώγονται ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουνίου ἢ τῶν ἀρχῶν Ἰουλίου μέχρι τέλους τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὅρισαντες δὲ τὸν χρόνον τῆς σπορᾶς καὶ πωλήσεως τῶν λαχάνων εἶχομεν, ὡς εἶκος, ὑπ' ὅψιν ἡμῶν μόνον τὴν ἀττικὴν λαχανοφυτείαν. Διότι ὅταν ἐκτίθενται ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν Ἀθηνῶν κερποὶ ἢ λάχανα δὲν ἔπεται, ὅτι καὶ τότε ὠρίμασεν, ἐπειδὴ αἱ ἀπαρχαὶ τῶν προϊόντων ἔρχονται ἐνταῦθα σχεδὸν πάσαι ἐξ ἄλλων χωρῶν, ἐνίοτε καὶ ἀπὸ πολλῶν μερακρυσμένων, ἰδίως δὲ ἐξ Αἰγίνης, Πόρου, Σύρου καὶ ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας αὐτῆς ἐξ Αἰγύπτου.

α') ΛΑΧΑΝΑ ΧΕΙΜΕΡΙΝΑ

«*Κράμβη ἢ λαχανόδης* (κ. λάχανον). Ταύτης κηπεύονται ἐν Ἀττικῇ αἱ ἐξῆς ποικιλίαι· *Κρ. ἢ λαχ. κεφαλοειδής* (κ. μάππα), *Κρ. λαχ. ἢ σαβαυδιά* (κ. βέρση ἢ βέρτσολο), *Κρ. λαχ. ἢ βοτρυτῆς* (κ. κουνουπίδι), ἐξαιρέτου ποιότητος καὶ ὠραιότητος, *Κρ. ἢ κυανομέλαινα* (κ. κουνουπίδι μαῦρο), *Κρ. ἢ ἀσπαραγοειδής* (κ. παραπούλια), *Κρ. ἢ γογγυλιοειδής* (κ. γουλιὰ ἢ γογγύλια). Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ εἶδη σπείρονται τὸν Μαΐον,